

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การศึกษาเป็นกระบวนการที่ทำให้มนุษย์สามารถพัฒนาคุณภาพชีวิตของตน สามารถดำเนินชีวิตในสังคมได้อย่างสันติสุข สามารถเกื้อหนุนและพัฒนาประเทศได้อย่างเหมาะสม และสอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลงในทุก ๆ ด้านของประเทศ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2535) ดังนั้น การศึกษาจึงเป็นรากฐานและเครื่องมือสำคัญที่จะต้องสร้างให้สัมพันธ์สอดคล้องกันระหว่างการศึกษาชีวิต เศรษฐกิจ การเมืองและสังคม

ประเทศไทยในระยะนี้มีแนวโน้มที่จะพัฒนาประเทศจากประเทศเกษตรกรรมไปสู่ประเทศอุตสาหกรรมหรืออุตสาหกรรมการเกษตร ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อการศึกษาของชาติ คือ การศึกษาต้องเตรียมกำลังคนเพื่อเข้าสู่แรงงานในอุตสาหกรรมให้เหมาะกับงาน อุตสาหกรรมขนาดย่อม เป็นอุตสาหกรรมท้องถิ่น มีการปรับปรุงงานด้านเกษตรกรรมให้ทันสมัย มีการพัฒนาด้านสังคม วัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม ความเหลื่อมล้ำในด้าน เศรษฐกิจและสังคม ระหว่างสังคมเมืองกับสังคมชนบท ดังนั้น จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องอาศัยบุคคลที่มีความรู้ความสามารถด้านการประกอบการ มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ในขั้นที่จะตอบสนองการนำประเทศเข้าสู่อุตสาหกรรมหรืออุตสาหกรรมการเกษตร และต้องเตรียมคนให้ทันต่อสภาพสังคม และ เศรษฐกิจที่เปลี่ยนแปลงไป

การที่บุคคลจะมีคุณสมบัติเหมาะสมกับงานดังกล่าว จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมี การปรับปรุงระบบการศึกษาใหม่ เพื่อเตรียมผู้เรียน เข้าสู่อาชีพและมีโอกาสศึกษาหาความรู้ทั้ง ในด้านวิชาการและอาชีพหรือวิชาอาชีพอย่างจริงจังโดยมุ่งพัฒนาผู้เรียนให้สามารถพัฒนาคุณภาพชีวิตให้พร้อมที่จะทำประโยชน์ให้กับสังคมตามบทบาทและหน้าที่ของตนในฐานะพลเมืองดี

ความระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตย ทันต่อการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วทางด้าน
วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ที่มีผลต่อการพัฒนาทางด้าน เศรษฐกิจ การเมือง สังคม
และอุตสาหกรรม มีสุขภาพสมบูรณ์ทั้งร่างกายและจิตใจ ทำงานเป็นและครองชีวิตอย่างสงบสุข
ทั้งนี้ เพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้เกี่ยวกับการทำงานในชีวิตประจำวัน มีทักษะในการใช้มือ เครื่องมือ
สามารถทำงานในชีวิตประจำวันร่วมกับผู้อื่นได้ความไวและความสามารถ ทำงานตามกระบวนการ
ทำงานที่เป็นพื้นฐานในการประกอบอาชีพ ปรับปรุงผลงาน กระบวนการทำงานให้ดีขึ้น เพื่อเพิ่มพูน
รายได้ให้แก่ตนเองและครอบครัวมีนิสัยรักการทำงาน เห็นประโยชน์ของงาน มีระเบียบ รับผิดชอบ
ขยัน อดทนและมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ นอกจากนั้นจะต้องมีการส่งเสริม และ เปิดโอกาสให้
ท้องถิ่นจัดการเรียนการสอนให้ยึดหยุ่นตาม เหตุการณ์ และสภาพท้องถิ่น โดยให้ท้องถิ่นพัฒนาหลักสูตร
และสื่อการสอนในส่วนที่เกี่ยวกับท้องถิ่นตามความเหมาะสม

สวัสดิ์ จงกล (2529) ได้ชี้ให้เห็นแนวทางในการพัฒนาการศึกษาไว้ว่า การปรับปรุงเปลี่ยนแปลง
หลักสูตรให้มี เนื้อหาสาระและกระบวนการเรียนรู้ของแต่ละระดับการศึกษา ให้เหมาะสมกับ
ความต้องการของสังคมและ เศรษฐกิจของท้องถิ่น และประเทศด้วย การจัดหลักสูตรและ เนื้อหา
สาระแต่ละระดับการศึกษาให้มีความสมบูรณ์อยู่ในตัว มีวิชาชีพผสมผสาน เข้าไปในทุกระดับการศึกษา
เพื่อให้ผู้สำเร็จการศึกษาแต่ละระดับสามารถดำรงชีวิตอยู่ได้ด้วย ความมั่นใจในความรู้ ความ
สามารถที่เหมาะสมกับวัยของตน

ปัจจุบันความ เปลี่ยนแปลงทาง เศรษฐกิจ สังคม วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีได้รับ
การพัฒนาและมีความก้าวหน้าขึ้น เป็นอย่างมาก ทำให้มีอิทธิพลต่อการดำเนินชีวิตของเยาวชน
ในประเทศอย่าง ต่อเนื่อง ดังนั้น จึงมีความจำเป็นต้องพัฒนาระบบการศึกษา
เพื่อ เตรียม เยาวชนให้มีคุณลักษณะที่ เหมาะสมและสอดคล้องกับสภาพการณ์ที่ เปลี่ยนแปลงไป
แต่ในสภาพความเป็นจริงแล้ว (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, 2534)
กล่าวว่า การศึกษาขั้นพื้นฐาน 6 ปี ในระดับประถมศึกษา ไม่เพียงพอที่จะตอบสนองต่อความ
เปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น กอปรกับนักเรียนในระดับประถมศึกษา ยัง เสี่ยงเกินไป ทำให้เป็นข้อจำกัด
ในการพัฒนาเยาวชน ให้เกิดคุณลักษณะที่พึงประสงค์ กล่าวคือ การพึ่งตนเอง การมีความรู้

พื้นฐานที่เพียงพอในการทำงานและการครองตนอยู่ในสังคมได้อย่าง เป็นปกติสุข ตลอดจน เป็น
แรงงานที่มีคุณภาพสามารถปรับตัวให้ทันกับความก้าวหน้า ความเปลี่ยนแปลงทาง เศรษฐกิจ
สังคม วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีได้

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2534) โดยกองนโยบายและแผน
ศูนย์อำนวยการขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐานได้สรุปว่า อัตราการศึกษาต่อในชั้น
มัธยมศึกษาปีที่ 1 ของนักเรียนที่จบชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ซึ่งเป็นรูปแบบการจัดการศึกษาปกติ
ที่ใช้ในการพัฒนาเยาวชน ที่ได้ดำเนินการอยู่แล้ว พบว่า ปัจจุบันมีนักเรียนศึกษาต่อเพียงร้อยละ
44.98 ซึ่งยังมีเยาวชนกลุ่ม เป้าหมายอีกเกินกว่าร้อยละ 50 ที่ต้องได้รับการพัฒนาโดยรูปแบบที่
เหมาะสม

รัฐได้ตระหนักและให้ความสำคัญว่า การส่งเสริมให้เยาวชนได้รับการศึกษา
ขั้นพื้นฐานที่สูงขึ้น เป็นภารกิจที่จำเป็นและเร่งด่วน จึงได้กำหนดนโยบาย ให้กระทรวงศึกษาธิการ
โดยสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ดำเนินโครงการขยายโอกาสทางการศึกษา-
ขั้นพื้นฐาน เพิ่มขึ้นอีก 3 ปี เริ่มตั้งแต่ปีการศึกษา 2533-2534 มีโรงเรียนที่เข้าโครงการ
จำนวนทั้งสิ้น 216 โรงเรียน ต่อมาในปีการศึกษา 2534 กระทรวงศึกษาธิการได้ปรับนโยบาย
เพื่อขยายการดำเนินงานให้กว้างขวางยิ่งขึ้นซึ่งได้ขออนุมัติ ต่อคณะรัฐมนตรีเพื่อดำเนินงาน
โครงการขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐาน จึงได้มีโรงเรียนเปิดสอนตามหลักสูตร
มัธยมศึกษาตอนต้น เพิ่มขึ้นอีก 1,150 โรงเรียน และประมาณการว่าจะเปิดสอนเพิ่มขึ้นปีละประมาณ
1,000 โรงเรียน ดังนั้น เมื่อสิ้นสุดแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ระยะที่ 7 คาดว่าโรงเรียน
เปิดสอนหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้นรวมทั้งสิ้น ประมาณ 6,500 โรงเรียน ดังรายละเอียด
ในตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 1 จำนวนโรงเรียน จำนวนห้องเรียน และจำนวนนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1
ที่คาดว่าจะเปิดรับเพิ่มขึ้นในแต่ละปีช่วงแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ระยะที่ 7
(พ.ศ. 2535-2539)

พ.ศ.	จำนวนโรงเรียน		จำนวนห้องเรียน		จำนวนนักเรียน				
	เดิม	เพิ่ม	(โรง)	(ห้อง)	(คน)				
2535	1,366	1,134	2,500	1,800	1,134	2,940	53,056	64,544	117,600
2536	2,500	1,000	3,500	2,940	1,000	3,940	117,600	40,000	157,600
2537	3,500	1,000	4,500	3,940	1,000	4,940	157,600	40,000	197,600
2538	4,500	1,000	5,500	4,940	1,000	5,940	197,600	40,000	237,600
2539	5,500	1,000	6,500	5,940	1,000	6,940	237,600	40,000	277,600

ที่มา : กองนโยบายและแผน สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ 2534

ศูนย์วิทยทรัพยากร

กระทรวงศึกษาธิการ (2534) ได้ให้หลักการของการขยายโอกาสทางการศึกษา
ในระบบโรงเรียนไว้ว่า จะต้องมีการระดมสรรพกำลังในเรื่องการใช้ทรัพยากร อาคารสถานที่
ครุภัณฑ์ ตลอดจนบุคลากร ในเรื่องนี้ สำห้ตั้งแต่กรมสามัญศึกษาและกรมการศึกษานอกโรงเรียน
ทรัพยากรไม่เพียงพอที่จะระดมสรรพกำลังของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ
ซึ่งเป็นหน่วยงานที่มีสถานศึกษาครอบคลุมทุกพื้นที่ของประเทศ มาร่วมจัดดำเนินการในเรื่อง
ดังกล่าว จะทำให้ประหยัดงบประมาณด้านอาคารสถานที่ ครุภัณฑ์ และบุคลากรบางส่วนไปได้

นอกจากนี้ยังเปิดทางเลือกให้ผู้เรียนได้มีโอกาสมากยิ่งขึ้นโดยการจัดการศึกษาที่ต่อเนื่อง จากชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 นักเรียนสามารถเลือกเรียนได้ใน 3 ลักษณะ คือ เลือกเรียน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-2-3 ในโรงเรียนประถมศึกษาของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ซึ่งเป็นการศึกษาที่เน้นด้านเตรียมความพร้อมในการประกอบอาชีพตามความต้องการของตลาดแรงงาน หรือเลือกเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-2-3 ในโรงเรียนมัธยมศึกษาของกรมสามัญศึกษา และในโรงเรียนเอกชนในระบบโรงเรียน หรือเลือกเรียนนอกระบบโรงเรียน ที่อยู่ในความรับผิดชอบของกรมการศึกษานอกโรงเรียน ซึ่งการเรียนทั้ง 3 ลักษณะนี้ผู้เรียนที่จบในชั้นหนึ่ง ๆ หรือระดับหนึ่ง ๆ สามารถเปลี่ยนสายกันได้แต่ทั้งนี้ต้องเรียนวิชาเพิ่มเติม (กระทรวงศึกษาธิการ ที่ ศธ 0201/7399 ลงวันที่ 5 มีนาคม 2533)

โครงสร้างของหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ.2533) ประกอบด้วย 5 กลุ่มวิชา กล่าวคือ กลุ่มวิชาภาษา กลุ่มวิชาวิทยาศาสตร์-คณิตศาสตร์ กลุ่มวิชาสังคมศึกษา กลุ่มวิชาพัฒนาบุคลิกภาพ และกลุ่มวิชาการทำงานและอาชีพ

สำหรับกลุ่มวิชาการทำงานและอาชีพ เป็นกลุ่มวิชาหนึ่งที่มีความสำคัญ และมีลักษณะเด่น ที่เอื้อต่อนักเรียนในชนบท มีจุดประสงค์เพื่อให้มีความรู้พื้นฐานที่จำเป็นเกี่ยวกับความเป็นอยู่ในชีวิตประจำวัน ปฏิบัติงานได้อย่างถูกต้องตามกระบวนการทำงาน ปรับปรุงและพัฒนาคุณภาพการทำงาน วิเคราะห์และวางแผนการทำงานในชีวิตประจำวัน มีนิสัยรักการทำงาน ทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ มีคุณธรรมในการทำงาน สามารถพึ่งตนเองได้ ให้ค้นพบความสามารถ ความถนัด และความสนใจของตนเอง (กรมวิชาการ, 2533) ซึ่งการจัดการเรียนการสอนในกลุ่มวิชาดังกล่าว แบ่งออกเป็น 2 รายวิชา กล่าวคือ (1) วิชาการทำงาน (2) วิชาอาชีพ สำหรับวิชาการทำงาน เป็นวิชาบังคับเลือก ประกอบด้วย 5 รายวิชา ได้แก่ งานบ้าน การจัดการในบ้าน งานช่างพื้นฐาน งานเกษตรพื้นฐาน และงานผลิตภัณฑ์จากวัสดุท้องถิ่น ตลอดทั้งมีโครงการงานที่ให้นักเรียนได้ฝึกปฏิบัติ ตามความถนัด ความสนใจ และความต้องการอีก 2 รายวิชา โดยมีจุดประสงค์เพื่อให้มีความรู้พื้นฐานที่จำเป็นเกี่ยวกับความเป็นอยู่ในชีวิตประจำวัน ให้ปฏิบัติงานได้ถูกต้องตามกระบวนการทำงาน และเพื่อให้นิสัย รักการทำงาน ทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ มีคุณธรรมในการทำงาน

และสามารถพึ่งตนเองได้ จากรายวิชาดังกล่าวกำหนดค่าให้ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-2 เลือกเรียนภาคเรียนละ 1 รายวิชา โดยจะเลือกเรียนรายวิชาใดก่อนหลังก็ได้ สัปดาห์ละ 2 คาบต่อภาคเรียน 1 หน่วยการเรียนรู้ ส่วนวิชาอาชีพ ประกอบด้วย 4 กลุ่มงาน ได้แก่ กลุ่มงานผลิต กลุ่มงานบริการ กลุ่มงานเสริมงานผลิตและงานบริการ และกลุ่มปฏิบัติงานอาชีพอิสระระหว่างเรียนโดยมีจุดประสงค์เพื่อให้มีความรู้ ความเข้าใจในหลักของวิชาอาชีพ มีความสามารถและทักษะในอาชีพ มีเจตคติที่ดี และมีคุณธรรมในการประกอบอาชีพ ตลอดจนความสามารถในการจัดการธุรกิจ กำหนดค่าให้ผู้เรียนเลือกเรียนได้สัปดาห์ละ 10 คาบต่อภาคเรียนในชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 และ 2 และสัปดาห์ละ 13 คาบต่อภาคเรียนในชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, 2534)

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติซึ่งรับผิดชอบดำเนินการตามโครงการขยายโอกาสทางการศึกษาระดับพื้นฐาน โดยใช้หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) ได้จัดการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับหลักการ จุดหมาย โครงสร้าง และแนวดำเนินการของหลักสูตร และเนื่องจาก เป็นโครงการที่จัดให้นักเรียนที่อยู่ในเขตชนบทห่างไกลที่มีฐานะยากจน ซึ่งนักเรียนเหล่านี้ต้องการเตรียมตัวเพื่อที่จะจบออกไปประกอบอาชีพ ดังนั้นในการจัดแผนการเรียนวิชาอาชีพ เพื่อให้นักเรียนได้เลือกวิชาอาชีพตามความถนัด ความสามารถและความสนใจจึงเป็นเรื่องสำคัญในการจัดแผนการเรียนวิชาอาชีพ จึงมีจุดเน้นที่สำคัญ 2 เรื่อง (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, 2534) คือ

1. คุณลักษณะของนักเรียนที่ต้องการมี 3 ประการ คือ

1.1 สามารถพึ่งตนเองได้ หมายถึง พฤติกรรมที่แสดงออกถึงความสามารถในการแก้ปัญหาได้ด้วยตนเอง หรือการลดปัญหาให้น้อยลง และไม่หลบหลีกปัญหา

1.2 มีความรู้และทักษะพื้นฐานในการประกอบอาชีพ หมายถึง การที่นักเรียนค้นพบความถนัด ความสนใจ ความต้องการ และสามารถประกอบอาชีพในลักษณะต่างๆ เช่น การเข้าสู่กำลังแรงงานในภาคธุรกิจ อุตสาหกรรมหรือบริการ ตลอดจนการสร้างงานของตนเองได้ตามสมควร

1.3 การครองตน หมายถึง การที่นักเรียนมีคุณธรรม จริยธรรม มีความประพฤติดี สามารถดำรงชีวิตในระบบ เศรษฐกิจและสังคมที่เปลี่ยนแปลงได้อย่าง เป็นสุข

2. แนวการใช้หลักสูตร มุ่ง เน้นใน เรื่องต่อไปนี้

2.1 ให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา

2.2 จัดการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับความต้องการและสภาพท้องถิ่น

2.3 ส่งเสริมให้นักเรียนมีรายได้ระหว่างเรียน

2.4 เปิดโอกาสให้นักเรียน เลือก และ เปลี่ยนแปลงแผนการเรียน

ตามความต้องการ ความสนใจ และความถนัด

นอกจากนั้น 2 ประการดังกล่าวแล้ว ในคู่มือการบริหารหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้นในโรงเรียนประถมศึกษา ยังกล่าวถึงสภาพความสำเร็จของการบริหารหลักสูตรว่า การจัดการเรียนการสอนที่ประสบความสำเร็จ จะต้องมีการปรับ เนื้อหาสาระของหลักสูตรให้สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่น เปิดโอกาสให้นักเรียนค้นพบและพัฒนาความสามารถ และบุคลิกภาพของตนจนถึงขีดสูงสุด โดยเน้นการประกอบอาชีพมากกว่าการศึกษาต่อ (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, 2534)

จังหวัดนครราชสีมา เป็นจังหวัดที่มีพื้นที่กว้าง แบ่งการปกครองออกเป็น 22 อำเภอ 2 กิ่งอำเภอ แต่ละอำเภอมีสภาพภูมิศาสตร์ สภาพความเป็นอยู่ การประกอบอาชีพ แตกต่างกับ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่เจ็ด พ.ศ. 2535-2539 ได้กำหนด จังหวัดนครราชสีมา เป็นเมืองเป้าหมายการกระจายอุตสาหกรรมไปสู่ภูมิภาค โดยมุ่งพัฒนา ศักยภาพทางด้านอุตสาหกรรมพร้อม ๆ กับการพัฒนาผู้ประกอบการในส่วนภูมิภาค เพื่อช่วยให้ สามารถขยายการค้าเงินกิจการ รวมทั้งสนับสนุนอุตสาหกรรมรับช่วงการผลิตเพื่อกระจาย อุตสาหกรรมสู่ท้องถิ่น จะเห็นได้ว่าจังหวัดนครราชสีมา มีข้อได้เปรียบจังหวัดอื่น ๆ ในภาค ตะวันออกเฉียงเหนืออยู่หลายประการคือ

1. ความได้เปรียบด้านทำเลที่ตั้งเหมาะสม จากลักษณะภูมิประเทศของภาค

ตะวันออกเฉียงเหนือและทำเลที่ตั้งของจังหวัดนครราชสีมา ทำให้จังหวัดนครราชสีมา เป็นเสมือน

ประตูภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศจากภาคกลางซึ่งเป็นที่ตั้งของกรุงเทพมหานคร และจากภาคตะวันออกเฉียงเหนือซึ่งเป็นที่ตั้งท่าเรือน้ำลึกของสินค้า เข้าออกที่สำคัญแห่งหนึ่งของประเทศ

2. ความพร้อมทางด้านคมนาคมขนส่งทางบก ทั้งทางรถไฟและรถยนต์ ซึ่งเมื่อพิจารณาประกอบกับความได้เปรียบด้านสภาพภูมิประเทศ และทำเลที่ตั้งของภาคและจังหวัดแล้ว ทำให้จังหวัดนครราชสีมา เปรียบเสมือนกันกรวยที่รวมเอาทางรถไฟและถนนเกือบทุกสายที่เชื่อมโยงระหว่างภูมิภาคและทำหน้าที่เป็นศูนย์รวมของการคมนาคมขนส่งที่ใหญ่ที่สุดของภูมิภาค

จากปัจจัยดังกล่าวทำให้จังหวัดนครราชสีมามีการพัฒนาด้านอุตสาหกรรมเพิ่มมากขึ้น จึงส่งผลกระทบต่อการศึกษา คือการศึกษาต้องเตรียมกำลังคนที่มีคุณลักษณะที่เหมาะสมและสอดคล้องกับสภาพการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไป และจากการศึกษาของอุดมชัย ชอมขุนทด (2523) ได้ศึกษาการนำประสบการณ์จากการเรียนกลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพไปใช้ในชีวิตประจำวันของผู้สำเร็จการศึกษาระดับประถมศึกษาที่ไม่ศึกษาต่อ จังหวัดนครราชสีมา พบว่า ผู้สำเร็จการศึกษาระดับประถมศึกษาที่ไม่ศึกษาต่อ นำประสบการณ์จากการเรียนกลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพ ด้านงานบ้านไปใช้ในชีวิตประจำวันอยู่ในระดับปานกลาง ส่วนงานเกษตรและงานประดิษฐ์ และงานช่างอยู่ในระดับน้อย ผู้สำเร็จการศึกษาระดับประถมศึกษาที่ไม่ศึกษาต่อส่วนใหญ่ต้องการเรียนการตัดเย็บเสื้อผ้า การเลี้ยงสัตว์ ซ่อมแซมเครื่องยนต์ ไฟฟ้าและเสริมสวย เพราะต้องการจะนำความรู้ไปประกอบอาชีพหรือหารายได้พิเศษให้เป็นประโยชน์กับตนเองและสมาชิกในครอบครัว แต่เนื้อหาวิชาดังกล่าวกลับไม่ได้เรียนมาเลย

จากความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยเห็นว่า การจัดการเรียนการสอนวิชาอาชีพ ชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ในโรงเรียนโครงการขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ กำหนดให้นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 เลือกเรียนรายวิชาอาชีพได้ โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้และทักษะเพียงพอที่จะเลือกและตัดสินใจประกอบสัมมาอาชีพ ทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ ดังนั้นจะเห็นได้ว่า นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 เป็นนักเรียนที่ได้ผ่านขั้นตอนในการเลือกรายวิชาอาชีพมาแล้ว สามารถที่จะให้ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพและปัญหาการจัดการเรียนการสอนวิชาอาชีพได้

ชัดเจนกว่านักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 จึงทำให้ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษาสภาพและปัญหาการจัดการเรียนการสอนวิชาอาชีวศึกษา ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ในโรงเรียนโครงการขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดนครราชสีมาว่า โรงเรียนได้จัดดำเนินการอย่างไร มีปัญหาและอุปสรรคอะไรบ้าง ดังนั้นผู้วิจัยหวังเป็นอย่างยิ่งว่าข้อมูลที่ได้จากการศึกษาจะมีประโยชน์สำหรับครูผู้สอน ผู้บริหาร ศึกษานิเทศก์ ตลอดจนผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการพัฒนาหลักสูตร จะได้นำข้อมูลไปใช้ในการปรับปรุงการจัดการเรียนการสอนวิชาอาชีวศึกษาให้สอดคล้องกับสภาพและความต้องการ ความจำเป็นของท้องถิ่นต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาสภาพและปัญหาการจัดการเรียนการสอนวิชาอาชีวศึกษาในด้านรายวิชาอาชีวศึกษา การจัดการแผนการเรียน กิจกรรมการเรียนการสอน สื่อการเรียนการสอน การวัดและประเมินผล ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ในโรงเรียนโครงการขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดนครราชสีมา

ขอบเขตของการวิจัย

1. การวิจัยนี้มุ่งศึกษาสภาพและปัญหาการจัดการเรียนการสอนวิชาอาชีวศึกษา ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ในโรงเรียนโครงการขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดนครราชสีมา ประจำปีการศึกษา 2535 ซึ่งมีประเด็นศึกษาคือต่อไปนี้

สภาพการจัดการเรียนการสอนวิชาอาชีวศึกษา ประกอบด้วย

1. รายวิชาอาชีวศึกษา
2. การจัดการแผนการเรียนอาชีวศึกษา
3. กิจกรรมการเรียนการสอน
4. สื่อการเรียนการสอน
5. การวัดและประเมินผล

ปัญหาการจัดการเรียนการสอนวิชาอาชีพ ประกอบด้วย

1. รายวิชาอาชีพ
2. การจัดการแผนการเรียนอาชีพ
3. กิจกรรมการเรียนการสอน
4. สื่อการเรียนการสอน
5. การวัดและประเมินผล

2. ตัวอย่างประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้บริหารหรือผู้ช่วยฝ่ายวิชาการ ครูผู้สอนวิชาอาชีพ นักเรียนและผู้ปกครองนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่กำลังศึกษาอยู่ในปีการศึกษา 2535 ในโรงเรียนโครงการขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดนครราชสีมา

ค่าจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย

สภาพการจัดการเรียนการสอน หมายถึง การดำเนินการเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนวิชาอาชีพ ด้าน รายวิชาอาชีพ การจัดการแผนการเรียน การสอนวิชาอาชีพ สื่อการเรียนการสอน และการวัดและประเมินผล ในโรงเรียนโครงการขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดนครราชสีมา

ปัญหาการจัดการเรียนการสอน หมายถึง สิ่งที่เป็นอุปสรรคต่อการทำงาน กระบวนการทำงานของครูในการทำให้บรรลุ เป้าหมายของการดำเนินการ เกี่ยวกับการจัดกิจกรรมการเรียน การสอนวิชาอาชีพด้าน รายวิชาอาชีพ การจัดการแผนการเรียน การสอน สื่อการเรียนการสอน และการวัดและประเมินผล ในโรงเรียนโครงการขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดนครราชสีมา

รายวิชาอาชีว หมายถึง รายวิชาอาชีวที่หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ.2533) กำหนดให้เป็นวิชาเลือกเสรี ประกอบด้วย กลุ่มที่ 1 งานผลิต กลุ่มที่ 2 งานบริการ กลุ่มที่ 3 งานเสริมงานผลิตและงานบริการ กลุ่มที่ 4 งานอาชีว อีสาระระหว่างเรียน นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 สามารถเลือกเรียนได้สัปดาห์ละ 10 คาบต่อ ภาคเรียน

การจัดแผนการเรียนอาชีว หมายถึง การดำเนินการเกี่ยวกับการจัดรายวิชาอาชีว เพื่อให้นักเรียนเข้ามามีส่วนในการเรียนและการประกอบอาชีพในอนาคต โดยมีรายวิชาอาชีวในวิชาเลือกเสรีเป็นแกน แต่ละรายวิชาจะมีความสัมพันธ์กัน

กิจกรรมการเรียนการสอนวิชาอาชีว หมายถึง กระบวนการของการจัดการเรียน การสอนวิชาอาชีวที่ทำให้นักเรียนเกิดการ เรียนรู้หรือ เปลี่ยนแปลงพฤติกรรมได้ตรงตามจุดประสงค์ ของวิชาอาชีวและแผนการเรียนอาชีว โดยเน้นกระบวนการเรียนรู้ กระบวนการคิดอย่าง มีเหตุผล และกระบวนการกลุ่ม ตลอดจนการสอดแทรกการ เสริมสร้างค่านิยมและการพัฒนา จริยธรรมด้านวิชาชีว

สื่อการเรียนการสอนวิชาอาชีว หมายถึง วัสดุ อุปกรณ์ เทคนิคหรือวิธีการต่าง ๆ ตลอดจนแหล่งวิทยาการ สถานประกอบการ และสถานประกอบอาชีพอิสระ ที่ผู้สอนใช้ในการ จัดกิจกรรมการเรียนการสอนวิชาอาชีว เพื่อช่วยให้ผู้เรียนเกิดการ เรียนรู้ได้ตรงตามจุดประสงค์ ของวิชาอาชีว โดยเน้นให้ผู้เรียนมีความรู้ ความเข้าใจ มีทักษะ มีเจตคติที่ดีต่องานอาชีวและมี คุณธรรมในการประกอบอาชีพ

การวัดและประเมินผลวิชาอาชีว หมายถึง กระบวนการในการตรวจสอบการจัด กิจกรรมการเรียนการสอนวิชาอาชีว ว่านักเรียนได้พัฒนาไปตามจุดมุ่งหมายทางการเรียน ที่กำหนดไว้หรือไม่ เพียงใด

โครงการขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐาน หมายถึง การจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน ให้แก่นักเรียนที่จบชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ให้เรียนเพิ่มขึ้นอีก 3 ปี ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ที่เปิดสอนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ซึ่งมุ่งเน้นให้นักเรียนสามารถนำความรู้ไปใช้ในการประกอบอาชีพได้ โดยใช้หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533)

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ศึกษาค้นคว้ารวบรวมข้อมูล จากหลักสูตร คู่มือครู แผนการสอน เครื่องมือวัดผล การเรียนรู้ เอกสาร วารสาร บทความ และงานวิจัยต่าง ๆ รวมทั้งสัมภาษณ์นักเรียนและครูผู้สอน วิชาอาชีพ นำมาสร้างแบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์ ที่ใช้เป็นการวิจัย
2. นำแบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์ ที่สร้างขึ้นให้ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 6 ท่าน ตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา ภาษา และการจัดลำดับข้อความ
3. ปรับปรุงแก้ไขแบบสอบถาม แล้วไปทดลองใช้ (Try Out) กับครูผู้สอนวิชาอาชีพ จำนวน 10 คน นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 จำนวน 20 คน ซึ่งไม่ใช่ตัวอย่างประชากรในการวิจัย แล้วนำมาปรับปรุงแก้ไข เป็นแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์พร้อมที่นำไปใช้กับตัวอย่างประชากรในงานวิจัยต่อไป
4. ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถาม ซึ่งเลือกตัวอย่างประชากร มาโดยวิธีการสุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน (Multi Stage Random Sampling) ดังนี้
 - 4.1 แบ่งอำเภอและกิ่งอำเภอในจังหวัดนครราชสีมาตามสภาพภูมิศาสตร์ออกเป็น 6 เขต เขตละ 4 อำเภอ สุ่มตัวอย่างอำเภอออกมาเขตละ 2 อำเภอ รวม 12 อำเภอ โดยใช้วิธีสุ่มตัวอย่างแบบธรรมดา (Simple Random Sampling)
 - 4.2 ในจำนวนอำเภอ 12 อำเภอ มีโรงเรียนในโครงการทั้งหมด 29 โรงเรียน สุ่มตัวอย่างครูผู้สอนวิชาอาชีพในชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 มาโรงเรียนละ 2 คน จะได้ครูที่เป็นตัวอย่าง

ประชากร จำนวน 58 คน โดยวิธีการสุ่มตัวอย่างแบบธรรมดา และสุ่มตัวอย่างนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่เลือกเรียนวิชาอาชีวมาโรงละ 10 คน จะได้นักเรียนที่เป็นตัวอย่างประชากร จำนวน 290 คน โดยวิธีการสุ่มตัวอย่างแบบธรรมดา

สุ่มตัวอย่างแบบเจาะจงมาร้อยละ 25 ของโรงเรียนที่ใช้ในการสุ่มตัวอย่างประชากร เพื่อใช้ในการสัมภาษณ์ผู้บริหารหรือผู้ช่วยฝ่ายวิชาการ และผู้ปกครองนักเรียน จำนวน 8 โรง จะได้ตัวอย่างผู้บริหารหรือผู้ช่วยฝ่ายวิชาการที่ใช้ในการสัมภาษณ์ จำนวน 8 คน และตัวอย่างผู้ปกครองนักเรียนที่ใช้ในการสัมภาษณ์ จำนวน 80 คน

5. นำข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถาม ของครูผู้สอนวิชาอาชีพและนักเรียนมาหาค่าร้อยละ
6. นำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ ผู้บริหารโรงเรียนหรือผู้ช่วยฝ่ายวิชาการ และผู้ปกครองนักเรียนมาหาค่าร้อยละ
7. อภิปรายผลและ เสนอแนะ

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. เป็นข้อมูลสำหรับผู้บริหารโรงเรียนและครูผู้สอนวิชาอาชีพ สามารถนำไปปรับปรุงและส่งเสริมการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนวิชาอาชีพ ในโรงเรียนโครงการขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดนครราชสีมา ให้สอดคล้องกับสภาพและความต้องการของท้องถิ่น
2. เป็นแนวทางสำหรับผู้มีหน้าที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาหลักสูตร เพื่อใช้ในการพัฒนาหลักสูตรให้สอดคล้องกับความต้องการของนักเรียน ผู้ปกครอง และสภาพการพัฒนาของท้องถิ่นในโรงเรียนโครงการขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดนครราชสีมา